

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ДІТЕЙ ТА БАТЬКІВ

ЗМІНЮЮЧИ СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ПРО СИСТЕМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІТЕЙ¹

М. І. ФРЕЙДІН

*доцент Школи права Девіда А. Кларка
(Університет округу Колумбія, США)*

I. ВСТУП

У 1987 р. Біллі Келвін Джоунс «пощастило» потрапити до Державної виправної тюрми, що підпорядковується Техаському департаменту з виконання покарань. Іншим вибором для нього могла стати тюрма «Черга смертників» в декількох милях неподалік. Біллі було 18 років, коли він разом зі своєю дівчиною пограбував фармацевтичний склад, шукаючи наркотики для задоволення їхніх пристрастей. Біллі вбив охоронця. Його звинуватили в скоєнні вбивства та засудили до довічного ув'язнення. Державні обвинувачі назвали його «злісним злочинцем» та «загрозою для цивілізованого суспільства»².

¹ Оригінальна стаття була опублікована у *Georgetown Journal on Poverty Law & Policy*. — 2012. — Vol. 19. — P. 97–109.

Цей текст адаптований після зауважень, внесених у школі права Мічиганського університету, як вступна промова при врученні навчальних стипендій Бергстрома 24 травня 2011 р. Програма стипендій Бергстрома надається студентам права зі всієї країни, які проходять триденне навчання, а потім працюють у цілому ряді літніх інтернатів з виховання дітей. Щира подяка Е. Кану, Л. Кастор, М. Е. Джонсон, О. Йеремія, Б. С. Джонсу, Р. Джонсу, Р. Найту і В. Санкарану та Правовому центру університету м. Джорджтаун за їхню підтримку.

² Інтерв'ю з Б. Джоунсом у Хинтсвилі, штат Техас (1987). Усі прізвища, за винятком Б. Джоунса, змінені з метою збереження конфіденційності клієнта.

На думку рок-зірки Д. Кросбі, Б. К. Джоунс являє собою зразок безпеки, стабільності та зрілості. У середині 80-х рр. Д. Кросбі сам відсидів рік в Техаській тюрмі за зловживання наркотиками та порушення законів про зброю. На цей час Б. К. Джоунс вже відбув десять років. Він уже знав, як потрібно поводитися. У своїй автобіографії Д. Кросбі розповідає зовсім по-іншому про Біллі Келвін Джоунса, ніж державні обвинувачі. Він пише: «Незважаючи на те, що Біллі Джоунс був молодшим за мене, він був розумнішим та досвідченішим. Він навчив мене багато чого про те, як вижити у тюрмі»¹.

Ровена Кінгстон, яка виліковується від кокаїнової залежності, втратила шістьох дітей, яких вона надовго залишила, їх відправили до прийомної сім'ї. Я знаю її як матір, яка надавала притулок та годувала дітей та дорослих, яким нікуди більше було звернутися².

Роберто Джеймс провів молоді роки у прийомній сім'ї. Він переходив з однієї школи до іншої та побував десь близько у 30 виховних установах та сімейних будинків, його заарештовували десять разів на рік. Як повідомляється в письмових звітах, Роберто постійно втікав з сімейних будинків. Хоча іншою стороною цієї історії є те, що Роберто був єдиним годувальником своєї дитини, а агентство з соціальної роботи не дозволяло йому брати дитину з собою в помешкання, куди його поселяли. Тоді Роберто «втікав» до будинку своєї матері³ або до будинку своєї тещи. Багато з тих, хто доглядав за ним, бачили в ньому найбільш ніжного батька. А суддя бачив у ньому тільки втікача, порушника закону та втілення безвідповідальності.

Для чого я все це розповідаю?

Так, у школі права у мене був товариш, який часто приходив на заняття не підготовленим, або ж не мав зошита, або запізнювався на лекцію. В якості виправдання він завжди говорив: «Я представляю собою продукт у процесі виготовлення».

Я вважав тоді, що це виглядало трохи дивно, проте, як виявляється тепер, я відчуваю те ж саме, будучи юристом. Коли я розпочав займатися цією професією, я весь час був у пошуку. Сьогодні я хотів би поговорити про те, чим займаються юристи, що вони *можуть* зробити у системі соціального забезпечення дітей і що для цього мають зробити. Моя мета полягає в тому, щоб знайти той спосіб, у який можна зробити більше добра, ніж шкоди, і відчувати себе реалізованим та самодостатнім у процесі цього.

Коротка версія цієї історії полягає в тому, що я завжди вважав, що сама суть існування юриста — це зробити *щось*. Я спостерігаю за юристами, які дозволяють життю іти своїм ходом. Якби я був клієнтом, я бажав би мати юриста, який прагне *змінити ситуацію*.

У системі соціального забезпечення дітей ми, як юристи, можемо змінити ситуацію стосовно батьків, дітей та держави, і як судді — запобігати відправленню дітей без потреби до прийомних сімей. І ми також можемо припинити перебування дітей у прийомних сім'ях якнайшвидше. Для того, щоб зробити це, ми по-

¹ Crosby D. Long Time Gone: The Autobiography Of David Crosby. — New York : Doubleday, 2008. — P. 151.

² Інтерв'ю з Р. Кінгстон у Вашингтоні, штат Колумбія (2001).

³ Див. R. J., № 1257-94, SF 199343 (D.C. Super. Ct.).

винні боротися проти існуючої системи дитячого соціального захисту та проти загальноприйнятої правової парадигми юридичних послуг «зверху-вниз».

У цій статті я маю намір запропонувати, як ми можемо досягти наших цілей щодо зменшення кількості дітей, відправлених до прийомних сімей, та прискорення їхнього повернення з цих сімей. Зробити це можливо, беручи до уваги сильні сторони людей, які розглядаються в цих ситуаціях, а не їхні слабкості. Ми повинні дивитися на те, що вони можуть робити, а не на те, на що вони не здатні. Ми повинні сфокусуватися на їхніх здібностях, а не на недоліках, на які ми часто вказуємо (вживання наркотиків, нетерпимість, безграмотність, бідність). Ми можемо розпочати з припущення, що сім'ї, які залучені до системи соціального захисту дітей, являють собою позитив, а не низку проблем. Якщо нам вдасться все це зробити, ми зможемо будувати сім'ї, а не спостерігати, як вони розпадаються.

II. ПРОБЛЕМА

Проблема полягає в тому, що ми перебуваємо під впливом загальнопоширеної суспільної думки про дитяче соціальне забезпечення. Це думка про брутальних, неврівноважених монстрів батьків та дітей, які вважаються яблуками, що падають недалеко від яблуні¹. Це, користуючись фразою Е. Кана, «викинуті люди»².

Більше 90 % інформаційних повідомлень про дітей стосуються насилля над дітьми та самими дітьми³, і, в крайньому разі, 90 % цих повідомлень сфокусовані на окремих прикладах, ігноруючи більш глибокі загальні питання⁴. Один дослідник встановив, що від 70 до 95 % повідомлень про соціальне забезпечення дітей є «оповіданнями жахів»⁵. Це історії про страшні, брутальні ушкодження, нанесені дітям їхніми жорстокими батьками. Психологічний антрополог А. Обрюн та мовознавець Дж. Грейді також підтвердили, що найчастіше повідомлення в засобах масової інформації про систему соціального забезпечення дітей зображають вбивства або тілесні ушкодження, які вчинили, за їхніми словами, «брутальні», «звірячі» батьки⁶.

Повідомлення «формують соціальну дійсність»⁷. Як наслідок, ми вважаємо систему соціального забезпечення дітей брутальною, дикою та занедбаною. Ми говоримо про жадливі, жорстокі проступки, вчинені людьми-монстрами. Ми говоримо про вбивства, про які кричать заголовки преси, та про трагедію сімейних сексуальних домагань.

¹ *Killing R. D.* The Black Body: Race, Reproduction, and the Meaning of Liberty. — New York : Vintage Books, 1999. — P. 65.

² *Cahn E.* No More Throwaway People: The Co-Production Imperative. — Washington DC : Essential Books, 2004. — P. 108.

³ *Kunkel D., Smith S., Suding P. et al.* Coverage In Context: How Thoroughly The News Media Report Five Key Children's Issues. — College Park, MD : Casey Journalism Center On Children and Families, 2002. — P. 7.

⁴ Там само. — С. 8.

⁵ Див. *Johnson J. M.* Horror Stories And The Construction Of Child Abuse // Images Of Issues: Typifying Contemporary Social Problems / ed. by J. Best. — New York : Aldine de Gruyter, 1989. — P. 5.

⁶ *Aubrun A., Grady J.* How The News Frames Child Maltreatment: Unintended Consequences. — Washington, D.C. : Cultural Logic, 2003. — P. 3.

⁷ *Delgado R.* Storytelling For Oppositionalists // Michigan Law Review. — 1989. — Vol. 87. — P. 2411, 2415.

Проте існують й інші повідомлення. Фактично більше 70 % дітей, які потрапили до системи соціального забезпечення, опиняються там у зв'язку зі звинуваченнями, що їх ігнорували в сім'ї, але не застосовували насильство¹. Наприклад, за твердженням Р. Вайт, яка працює в Національному центрі з питань житлового та соціального забезпечення дітей, «майже третина всіх дітей в прийомних сім'ях відірвані від біологічних батьків тому, що їхні батьки не можуть забезпечити безпечне, пристойне житло»². Інші діти перебувають в прийомних сім'ях тому, що вони пропускали заняття в школі без обґрунтованого пояснення причин³, тому, що їх залишали самих удома батьки протягом занадто тривалого часу⁴, або, як стверджують дослідники Лоренс, Карлсон та Ігеленд, з причини «смерті батьків, їх ув'язнення, вживання наркотиків, або відсутності житла», без зазначення знушання над дітьми⁵.

Повідомлення про кричущі відхилення та зловживання, про які твердять знову і знову, створили жахливу реальність. Ключовий секрет чинного соціального захисту дітей полягає в тому, що більшість дітей у прийомних сім'ях не повинні в них бути. Більшості дітей у прийомних сім'ях завдається більше шкоди, аніж надається допомоги, коли їх забирають від біологічних батьків.

¹ «Зневага до дитини — це найбільш загальна форма поганого поводження з дитиною. Діти стають жертвами зневаги втричі частіше (63,2 %), ніж жертвами фізичного насильства (18,9 %)». *Child Abuse And Neglect Fact Sheet* [Електронний ресурс] // Сайт «Children's Defense Fund». — Режим доступу : <http://www.childrensdefense.org/child-research-data-publications/data/child-abuse-and-neglect-fact-sheet-pdf>. Див. також *Wulczyn F., Chen L., Hislop K. B. Foster Care Dynamics 2000–2005: A Report From The Multistate Foster Care Data Archive*. — Chicago : Chapin Hall Center for Children at the University of Chicago, 2007. — P. 56–57 [Електронний ресурс] // Сайт «Chapin Hall at the University of Chicago». — Режим доступу : http://www.chapinhall.org/sites/default/files/old_reports/406.pdf («дані з національної системи реєстрації порушення прав дітей та національної програми вивчення випадків порушень приводять до висновку, що зневага до дітей є основним типом порушень серед категорії наймолодших дітей, які стали жертвою поганого поводження з ними...»).

² *Solutions For Families* [Електронний ресурс] // Сайт «National Center for Housing & Child Welfare». — Режим доступу : <http://www.nchcw.org/housing/families.aspx>. Див. також *White R. Housing Choice Vouchers: Family Unification Program (May 6, 2009)* [Електронний ресурс] // Сайт «National Low Income Housing Coalition». — Режим доступу : http://www.nlihc.org/detail/article.cfm?article_id_6051.

³ Див. справу *S.D., Jr.*, 549 P.2d 1190, 1198 (Ala. 1976) (зазначається, що протягом тижня батьки були під впливом алкоголю, і в результаті діти не ходили до школи. Батько пояснив на суді, що будучи п'яним, він не міг відвести дітей до школи. Одна дитина засвідчила, що батько не допоміг їй дістатися до школи, тому що був п'яним; батьки відмовилися дати одній дитині гроші на автобусний квиток, щоб він міг потрапити в школу, і хвороба її матері, яка не дозволила їй прослідкувати, щоб діти пішли до школи, — все це трапилося в результаті її пияцтва, справу *J.C.*, 591 S.E.2d 475, 477 (Ga. Ct. App. 2003) (відмічається, що діти мали численні безпричинні пропуски школи протягом тривалого часу, а батьки не бажали розмовляти з представниками школи про прогули дітей); справу *Ember «R»*, 727 N.Y.S.2d 767, 768–69 (N.Y. App. Div. 2001) (вказується, що одна дитина не відвідувала школу 39 разів, запізнилася 38 разів і мала погані оцінки; відвідування школи іншою дитиною — 38 пропусків та 38 запізнь, що також погано вплинуло на успішність), справу *William A. A.*, 807 N.Y.S.2d 181, 183–84 (N.Y. App. Div. 2005) (зазначається, що правами дитини знехтували, коли мати забрала її з держаної школи і не віддала до іншої, а залишила дитину вдома одну, коли сама працювала, за цей час дитина мала виконати домашню роботу та уроки, хоча вона не вміла читати і потребувала нагляду. Суд також встановив, що мати не виконала поради психолога дитини і перестала давати дитині вказані лікарем ліки, не повідомивши лікаря про це. Як встановили свідчення, будинок матері був захарашений до такої міри, що це могло призвести до пожежі).

⁴ Див. справу *A.L.W.*, 773 S.W.2d 129, 130 (Mo. Ct. App. 1989) (четверо дітей були залишені вдома без нагляду на ніч їхньою матір'ю і так само залишалися без догляду в інших випадках).

⁵ *Lawrence C. R., Carlson E. A., Egeland B. The Impact of Foster Care on Development // Development and Psychopathology*. — 2006. — Vol. 18. — P. 57, 61.

Як стверджує П. Чилі, «кожна третя дитина зі 100 000 дітей, яких забрали на виховання у 2001 р., як виявилось пізніше, зовсім не скаржилися на батьків»¹. Дослідження 1997 р. показало, що діти, народжені матерями-наркоманками і передані до прийомних сімей, мали відставання у розвитку у порівнянні з дітьми, залишеними зі своїми матерями². За висновком проведеного у 2006 р. дослідження, у дітей, які виховуються у прийомних сім'ях, виникає більше складних проблем із поведінкою, аніж у таких самих дітей з неблагополучних сімей, які залишалися вдома³. Зовсім недавно один економіст провів дослідження над 15 000 дітей і виявив, що діти, яких забрали від їхніх сімей та помістили у прийомних сім'ях, були менш успішними в житті, аніж такі ж діти з неблагополучних сімей, яких просто залишили з їхніми біологічними батьками⁴.

Ще більше доказів маємо з Флориди. У липні 2007 р. штат Флорида помістив більше 26 000 дітей у прийомні сім'ї⁵. Потім цей штат вирішив витратити більше на збереження рідних для дітей сімей і менше на виховання поза межами сімей⁶. Через два роки з сімей забрали менше, ніж 20 000 дітей, що означає їх кількісне зменшення майже на 7000 дітей⁷, і ситуація з безпекою покращилася⁸. Серед тих дітей, яких відправили до прийомних сімей, повернення до рідних сімей відбувалося швидше та успішніше⁹.

На завершення, у 60 % справ, вивченням яких займалися мої студенти з Університету округу Колумбія, дітей повернули назад додому з прийомних сімей або

¹ Див. *Chill P.* Burden of Proof Begone: The Pernicious Effect of Emergency Removal in Child Protective Proceedings // *Family Court Review*. — 2003. — Vol. 41. — P. 457, 458.

² Див. *Dixon S., Thal D., Poyrykus J. et al.* Early Language Development in Children with Prenatal Exposure to Stimulant Drugs // *Developmental Neuropsychology*. — 1997. — Vol. 13. — P. 371–372.

³ Див. *Lawrence C. R., Carlson E. A., Egeland B.* The Impact of Foster Care on Development // *18 Development and Psychopathology*. — 2006. — Vol. 16. — P. 60.

⁴ Див. *Doyle Jr. J. J.* Child Protection and Child Outcomes // *American Economic Review*. — 2007. — Vol. 97. — P. 1583–1584.

⁵ *Armstrong M. I., Vargo A. C., Jordan N. et al.* IV-E Waiver Demonstration Evaluation Semi-Annual Progress Report. — Tampa, FL : University of South Florida, 2009. — P. 21 (зазначається, що «кількість дітей, якими активно займалися виховні заклади в липні 2007 р.», становила 26,553).

⁶ *Там само*. — С. 39 («Відбулися помітні зміни у структурі витрат у всіх штатах після того, як було застосовано цей виняток. Гіпотетично загальні витрати на початкові-кінцеві послуги значно збільшилися, починаючи з часу до прийняття винятку до другого року після його прийняття. Після поправок на інфляцію витрати на початкові та кінцеві послуги майже подвоїлися за цей період від 22,4 мільйонів доларів у фінансових роках 2005–2006 (3,3% від загальних витрат того року) до 41,5 мільйонів доларів (6,1 %) у фінансових роках 2008–2009»).

⁷ *Armstrong M. I., Vargo A. C., Jordan N. et al.* IV-E Waiver Demonstration Evaluation Semi-Annual Progress Report. — Tampa, FL : University of South Florida, 2009. — P. 21 («Порівнюючи кількість дітей, якими займаються виховні заклади у липні 2007 р. (26 553) з кількістю дітей у виховних закладах у червні 2009 р. (19 649), різниця становила 6904. Ці дані підтверджують гіпотезу 1: за період дії винятку меншу кількість дітей необхідно надавати до виховних закладів. Результати аналізу перемінної (*ANOVA*) свідчать, що це зменшення є статистично значущим...»); див. також *там само*. — С. 9 («Кількість дітей, яким надали послуги, збільшувалась з кожним роком до того року, коли застосували виняток (2006–2007 фінансовий рік). У наступні два роки кількість дітей, яких обслуговували основні заклади, зменшилась на 29 %»).

⁸ *Там само*. — С. 27 («Аналіз результатів проведеної регресії Кокса вказав на значне зменшення кількості повернень у фінансових роках 2007–2008 у порівнянні з випускною групою дітей у 2006–2007 фінансовому році...»).

⁹ *Armstrong M. I., Vargo A. C., Jordan N. et al.* IV-E Waiver Demonstration Evaluation Semi-Annual Progress Report. — Tampa, FL : University of South Florida, 2009. — P. 24 («Аналіз результатів регресії «СН 2» вказав на значне збільшення кількості дітей, які повернулися в сім'ю або до родичів тимчасово, у порівнянні з випускною групою дітей у 2007–2008 фінансовому році...»).

сімейних будинків, і їх більше не ображали в рідних сім'ях¹. Це були діти, яких забрали з дому на декілька днів або декілька тижнів, або три місяці, але виявилось, що про них піклувалися та не ображали, і таким чином, їх повернули назад.

Серед дітей, ситуації яких вивчали у наших справах, був Кевін. Кевіну було тільки сім місяців, коли його забрали від матері. Він народився з симптомами ВІЛ СНІД. Штат взяв опіку над Кевіном, тому що результати аналізу показали, що концентрація вірусів у нього виявилась завищеною. Як стверджує агентство, лікар, який доглядав за Кевіном, вважав, що значне збільшення концентрації могло статися тільки через неправильне вживання ліків матір'ю Кевіна. Проблема полягала в тому, що результати аналізу були місячної давності, і вірусна концентрація в крові Кевіна насправді була нормальною у той день, коли його забрали. Інша проблема полягала в тому, що лікар пізніше підписалася під присягою, в якій говорилося, що вона ніколи не стверджувала, що могла бути тільки одна причина загострення вірусної концентрації в крові Кевіна. Після цього Кевіна повернули назад під опіку матері².

Також Джером, якого забрали від матері та батька за те, що його дядько прийшов до школи та побив дитину за вкрадену Джеромом відеогру. Дядько не проживав ні з батьками, ні з дитиною! Джером жив із незнайомими дітьми у прийомній сім'ї півтора місяці³.

І нарешті, Ісаак, якого розлучили з матір'ю на три місяці. Представники уряду стверджували, що дідусь Ісаака бив його по ногах, а мати знала про це і не зупинила побиття. Представники уряду також заявили, що Ісаак «недобросовісно вчився», оскільки він пропустив сім днів занять у школі за перші два місяці семестру. Трьома місяцями пізніше на суді виявилось, що представники уряду не могли навіть довести, що Ісаака били, не говорячи вже про дідуся. А як щодо прогулів занять? У той день, коли Ісаак нібито був відсутній на заняттях, до школи прийшов соціальний працівник і забрав Ісаака до прийомної сім'ї⁴!

Через три місяці суддя відправив Ісаака назад додому.

Таким чином, ми маємо систему прийомних сімей, що переповнена дітьми, які не повинні там бути. Як це насправді виглядає? Нічого не покращилося з 1991 р., коли Національна комісія з опіки над дітьми письмово стверджувала: «Якщо нація навмисно хотіла створити систему, що розчаровує професіоналів, які входять до її штату, дратує громадян, які її фінансують, та лишає дітей, які залежать від неї, то мети досягли»⁵.

¹ *Wexler R. Take the Child and Run: How ASFA and the Mentality Behind it Harm Children // University of the District of Columbia Law Review. — 2010. — Vol. 13. — P. 435, 437.*

² Факти взяті зі справ 2008–2009 рр., в яких студенти школи права Давіда Кларка, Університету округу Колумбія, представляли матір Кевіна.

³ Факти взяті зі справ 2008–2009 рр., в яких студенти школи права Девіда Кларка, Університету округу Колумбія, представляли матір Джерома. Див. також заяву на прес-конференції Matthew Fraidin, Assoc. Professor of Law, UDC David A. Clarke School of Law, D.C. Child Welfare by the Numbers: The 97 % Solution (Jan. 7, 2009); *Dvorak P. Child Deaths Led to Excessive Foster Care Placements, Critics Say // Washington Post. — 2009. — January 8.*

⁴ Факти взяті зі справ 2008–2009 рр., в яких студенти школи права Девіда Кларка, Університету округу Колумбія, представляли матір Ісаака.

⁵ *Nat'l Comm'n on Child. Beyond Rhetoric: A New American Agenda for Children and Families: Final Report of the Nat'l Comm'n on Child. 293 (Gov't Printing Office 1991).*

Діти часто змінюють прийомні сім'ї через погане поводження з ними¹. Молоді люди, колишні вихованці цих закладів, часто стають бездомними², безробітними³, бідними⁴, їх арештовують⁵, позбавляють волі в тюрмі⁶, вони вагітнюють у молодому віці⁷, стають жертвами насилля⁸ та мають низький рівень освіти⁹.

Це саме та система соціального захисту, яку ми створили, розповідаючи тільки історії «Ровена Кінгстон, любитель наркотиків» та «Роберто Джеймс, погана дитина».

¹ Див. *Bernstein N. All Alone in The World: Children of The Incarcerated.* — New York : New Press, 2005. — P. 145.

(«Більш вірогідно, що дітьми будуть нехтувати та зневажати їх у прийомних сім'ях, аніж їхніх ровесників поза межами цих закладів»); див. також *Di Filippo D. Avalanche of Anguish* // *Philadelphia Daily News*, 2010. — Jan. 21. Стаття цитує прокурора М. Лоурі, яка заявила: «Я виконувала цю роботу тривалий час і представляла тисячі і тисячі дітей з прийомних сімей, як у колективних судових справах, так і в індивідуальних. І я майже ніколи не бачила дитини, дівчини чи хлопця, яка б була у прийомних сім'ях певний період часу і не знала сексуальних домагань». Там само; *Kaufman L., Jones R. L. Report Finds Flaws in Inquiries on Foster Abuse in New Jersey* // *New York Times.* — 2003. — May 23. — A1 (довідь про результати досліджень, що заяви про нехтування та жорстоке поводження у державних прийомних сім'ях недостовірно трактуються, і що «не можна дати жодної гарантії, що будь-яка дитина у прийомній сім'ї перебуває в безпеці»); *Foster Care vs. Family Preservation: The Track Record on Safety and Well-being* [Електронний ресурс] // Сайт «National Coalition for Child Protection Reform». — Режим доступу : <http://www.ncschr.org/reports/01SAFETY.pdf>. Дослідження в штаті Індіана свідчать, що випадки фізичного насильства трапляються втричі частіше, а сексуальних домагань удвічі більше в прийомних сім'ях, аніж поза їх межами. У сімейних будинках випадки фізичного насильства трапляються в більше, ніж у десять разів частіше, а сексуальних домагань більше, ніж у 28 разів, ніж поза їх межами, частково тому, що досить багато дітей чинять насильство над іншими. Там само.

² Див. *Courtney M. E., Dworsky A., Cusick G. R. et al. Midwest Evaluation of Adult Functioning of Former Foster Youth : Outcomes at Age Chicago: Chapin Hall Center for Children at the University of Chicago, 2007* [Електронний ресурс] // Сайт «Chapin Hall at the University of Chicago». — Режим доступу : http://www.chapinhall.org/sites/default/files/ChapinHallDocument_1.pdf; див. також *Bernstein N. All Alone in the World: Children of the Incarcerated.* — New York : New Press, 2005. — P. 147 («У Каліфорнії 65% [молодих людей, які залишають виховні заклади при досягненні повноліття] поповнюють ряди бездомних»).

³ Див. *Bernstein N. All Alone in the World: Children of the Incarcerated.* — New York : New Press, 2005. — P. 147 («Майже половина всіх 18-річних дітей, які залишають прийомні сім'ї, не отримують дипломів про середню освіту; менше ніж 40% змогли знайти роботу та утриматися там.»); див. також *Hochman G., Hochman A., Miller J. Foster Care: Voices from the Inside.* — 2003. — P. 8 [Електронний ресурс] // Сайт «The Pew Commission on Children in Foster Care». — Режим доступу : <http://pewfostercare.org/research/voices/voices-complete.pdf>. Г. Хочман зауважив: «У результаті дослідження, проведеного Університетом Вісконсина, було виявлено, що 37% молодих людей, вихідців із прийомних сімей у 1995 р., не закінчили середньої школи, і що з досліджуваних 100 дітей в Неваді 41% не мали достатньо грошей на щоденні потреби; 24% частково жили за рахунок того, що займалися торгівлею наркотиками, а 50% залишили прийомні сім'ї без диплома про середню освіту. Там само.

⁴ Див. *The Casey Young Adult Survey: Findings over Three Years* [Електронний ресурс] // Сайт «Casey Family Programs». — Режим доступу : <http://www.casey.org/Resources/Publications/pdf/CaseyYoungAdultSurveyThreeYears.pdf>

⁵ Див. там само.

⁶ *Bernstein N. All Alone in The World: Children of The Incarcerated.* — New York : New Press, 2005. — P. 147 (дослідження Університетом Чикаго більше ніж 700 молодих людей у прийомних сім'ях свідчать, що 61% хлопців та 41% дівчат були заарештовані у віці до 17 років).

⁷ *The Casey Young Adult Survey: Findings over Three Years* [Електронний ресурс] // Сайт «Casey Family Programs». — Режим доступу : <http://www.casey.org/Resources/Publications/pdf/CaseyYoungAdultSurveyThreeYears.pdf>

⁸ *Jonson-Reid M., Scott L. D., Curtis J. M. et al. Dating Violence among Emancipating Foster Youth* // *Children and Youth Services Review.* — 2007. — Vol. 29 — P. 557, 567.

⁹ *Courtney M. E., Dworsky A., Cusick G. R. et al. Midwest Evaluation of Adult Functioning of Former Foster Youth: Outcomes at Age Chicago: Chapin Hall Center for Children at the University of Chicago, 2007.* — P. 26 [Електронний ресурс] // Сайт «Chapin Hall at the University of Chicago». — Режим доступу : http://www.chapinhall.org/sites/default/files/ChapinHallDocument_1.pdf

Проте ми можемо створити нову історію. Як пише професор Р. Дельгадо: «Ми самі *вирішуємо*, що маємо зараз і, майже одночасно, що повинні мати»¹. Ми створюємо такий світ, яким ми його описуємо. Ми можемо досягти *успіху*, розповідаючи нові історії.

ІІІ. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Нам потрібно визначитись, що ми можемо зробити. Як ми можемо стати частиною рішення? Як ми можемо порушити такий порядок речей, щоб не зберігати його назавжди? Як ми можемо боротися з такими історіями?

На щастя, перефразовуючи висловлювання Б. Салівана, адвоката О. Норта, ми не є «квіточками в горщиках»². Ми здатні щось зробити. Ми *повинні* щось зробити, тому що ми живемо в цьому світі.

Я пропоную змінити систему поглядів. Ви зустрічаєте людей з малим доходом. На якусь мить забудьте про зневіру і переконайте себе, що вони багаті. Ви бачите занедбані райони, з яких походять такі діти. Думайте про все це, як про щось могутнє та красиве, а не застаріле та паталогічне.

Ось як.

Для того, щоб кинути виклик системі соціального захисту, ми повинні розпочати з перегляду нашого підходу до юридичних послуг. Всі програми боротьби з бідністю та адвокати оцінюють своїх клієнтів за загальною сумою їхніх потреб. Клієнти та позивачі приходять до нас зі своїми проблемами. Насправді ми звертаємо на них увагу тільки тому, що вони *мають* проблему. І перше, про що ми їх запитуємо: «Яка у вас проблема? Що вам потрібно? Чим я можу вам допомогти?». І ми намагаємося вирішити проблему.

Проте який результат? Збіднілих людей стало ще більше, сім'ї розпадаються, дітей ганяють по прийомних сім'ях.

Існує й інша модель. Замість того, щоб просто запитати: «Яка у вас проблема? Яка та хвороба чи проблема, що привела цю матір та її дитину в моє життя?», — ми можемо поставити інше запитання. Не про те, чого їй не вистачає, а про те, що вона має? Не тільки про те, що я можу зробити, а ми можемо також запитати клієнта чи позивача, що вона може зробити, які у неї є здібності, сильні сторони?

Як ми можемо представити її у новому світлі багатою, сильною та здібною? Чи може вона готувати страви? Чи може вона посміхатися старій людині у будинку для людей похилого віку? І давайте подумаємо про цю людину у будинку для людей похилого віку. Чи може вона дивитися, як дитина розказує вірша, та аплодувати дитині? Чи може вона прочитати оповідання? Чи може вона розповісти свою власну історію життя «про старі часи»? Чи знає вона, можливо, напам'ять найкращий рецепт приготування смаженої індички?

Ми можемо дивитися на це іншими очима і шукати успіх. Чи минулого тижня мати дитини виполола бур'яни на подвір'ї сусіда? Чи замінила лампочку, що перегоріла? Або прибрала сміття? Це ті речі, які вона зробила, а не те, чого не зробила.

¹ Delgado R. Storytelling For Oppositionalists // Michigan Law Review. — 1989. — Vol. 87. — P. 2416.

² Iran-Contra Investigations: Hearing Before the Select Comm. on Secret Military Assistance to Iran and the Nicar. Opposition, 100th Cong. (1987) (заява Brendan Sullivan, Defense Counsel, Oliver North).

Чи може вона робити покупки у магазині? Чи може вона організувати вечірку чи відвезти сусіда до лікаря? Чи може вона пофарбувати кімнату, прибрати у будинку чи вигуляти собаку?

Відповіді будуть так, так і так.

У Чикаго восьмикласники під час спеціальних занять навчають математиці першокласників¹. У Вашингтоні, округ Колумбія, колишні в'язні забезпечують дітям безпечний прохід до школи².

У Вашингтоні, округ Колумбія, у нашому навчальному суді задіяні діти, можна сказати, малолітні злочинці. Навчальний суд дає нам можливість називати їх суддями та присяжними. Це стосується програми реабілітації, в якій ті самі молоді люди, які пройшли через суд, як відповідачі, засідають, як члени журі присяжних, які розглядають порушення інших молодих людей³. Вони прослуховують факти, радяться та виносять вироки і призначають покарання у вигляді виправних робіт, відновлення прав, необхідності консультацій або вибачень⁴.

Таким чином, виявляється, що наші молоді злочинці є також суддями!

Наші клієнти можуть робити ті ж самі речі, що роблять професіонали. Дослідження чітко підтверджують, наприклад, що жінки-жертви насилля можуть краще оцінити свою безпеку, ніж поліція, адвокати, дослідники або навіть судді⁵. У Вашингтоні, округ Колумбія, коли наш вищий суд постановив, що виключно батьки мають права на опіку над дітьми, бабусі з малими доходами взяли в облогу міську раду, засипали заявами про необхідність внесення поправок до закону⁶. І поправки були внесені⁷. У цей час у Вашингтоні, округ Колумбія, адвокат, який захищає права безпритульних, проводить кампанію з відновлення⁸ фінансування надання послуг для безпритульних.

Таким чином, наші клієнти з району № 8 у Вашингтоні, округ Колумбія, з Бронкса, Нью-Йорк, з житлового району у Чикаго, з бідних районів Детройта, із бандитських кварталів Лос-Анжелеса, всі можуть *щось зробити*. Звичайно, дещо вони не *можуть* зробити, проте щось інше вони все-таки *можуть*.

¹ Cahn E. Introducing the Core Economy and Co-production [Електронний ресурс] // Сайт «Socialinclusion». — Режим доступу : <http://www.socialinclusion.org.uk/publications/Introcoreeco.pdf>

² Див. Jenkins Ch. L. In Ward 7, Men's Morning Patrols Aimed at Giving Kids «Safe Passage» to School // Washington Post. — 2010. — September 15 [Електронний ресурс] // Сайт «The Washington Post». — Режим доступу : http://www.washingtonpost.com/therootdc/in-ward-7-mens-morning-patrols-aimed-at-giving-kids-safe-passage-to-school/2011/09/15/gIQA181fVK_story.html

³ Dc Time Dollar Youth Court [Електронний ресурс] // Сайт «Youth Court of the District of Columbia». — Режим доступу : <http://youthcourtofdc.org/about-youth-court>

⁴ Там само.

⁵ Див. Johnson M. Balancing Liberty, Dignity, and Safety: The Impact of Domestic Violence Lethality Screening // Cardozo Law Review. — 2010. — Vol. 32. — P. 519, 559–560.

⁶ Safe and Stable Homes for Children and Youth Amendment Act of 2007: Hearing on B17-0041 Before the Comm. on Human Servs. of the D.C. Council. — 2007. — 17th Sess.

⁷ Safe and Stable Homes for Children and Youth Amendment Act of 2007, D.C. CODE § 16-831 (2007).

⁸ Rott N. D.C.'s Homeless Homeless Advocate // Washington Post. — 2010. — December 13. — A1 (обговорення зусиль Еріка Шептока від імені общини безпритульних Вашингтону, округ Колумбія, через онлайн мережу соціальної співпраці).

І тепер, коли мати є людиною з активами, багатством, силою та владою, ми дивимось на неї зовсім по-іншому. Ми навчаємось у неї, ми в захваті від неї, ми самі виграємо від знайомства з нею.

Виявляється, що ми не знаємо відповідей на всі запитання. У нас немає встановленого стереотипу, з яким ми можемо далі її порівнювати. Вона змінила історію. Ми приймаємо її такою, якою вона є: реальна людина. Вона не є злим символом — диявольська, монстроподібна чорна діра проблем, потреб та патології.

А її сила, влада та здібності розкривають наші здібності.

По-перше, ми можемо розповідати, що наш клієнт може багато! Замість того, щоб намагатися захистити таку жінку, ми можемо розповісти історію про її силу, вдачу та чудові якості. Замість того, щоб просити суд про якісь дрібниці, наприклад, більше часу на відвідування дитини, ми можемо гордо та впевнено доказувати, що не потрібно відбирати дитину, або що об'єднання сім'ї повинно статися якнайшвидше. Це мій клієнт. Вона може це зробити!

І по-друге, робота з такою людиною надихає та кидає нам виклик. Наша робота стає захоплюючою, а не депресивною! Ми співпрацюємо з багатими, витонченими, чемними клієнтами, а не нав'язуємо нашу волю переляканим невдахам, з якими ми змушені спілкуватися. Ми зможемо витратити нашу енергію творчо на вирішення проблем, а не на втрачені надії та на повідомлення поганих новин.

У системі соціального захисту дітей сильні сторони сім'ї стимулюються практикою Центру представництва сім'ї у Нью-Йорку¹ та Центру підтримки сім'ї у Детройті².

Центр представництва сім'ї (Нью-Йорк) представляє батьків, чії діти перебувають на межі ризику потрапляння до прийомних сімей³. За допомогою адвоката, соціального працівника та консультанта батьків Центру представництва сім'ї вдалося утримати 50 % дітей від відправлення до виховних закладів⁴, а ті, хто був відправлений туди, повернулися назад через чотири місяці, замість середньостатистичних трьох років⁵. Центр підтримки сім'ї у Детройті аналогічно представляє батьків дітей, з якими неправильно поводитися або ігнорували⁶. За

¹ Див. заг. [Електронний ресурс] // Сайт «Center For Family Representation». — Режим доступу : http://www.cfrny.org/new_legal.asp («Працюючи з партнерськими організаціями, наші команди намагаються створити для кожної сім'ї спеціалізований план, який розрахований на довготерміновий успіх, для того, щоб вони могли залишатися разом, безпечно та постійно»).

² Див. *Detroit Ctr. For Family Advocacy* [Електронний ресурс] // Сайт «The University of Michigan Law School». — Режим доступу : <http://www.law.umich.edu/centersandprograms/ccl/cfa/pages/default.aspx> (зазначаючи, що Центр «уповноважує батьків та сім'ї піклуватись про їхніх дітей»). Див. також *Colon N. Afraid To Speak Up: My Journey Through The Child Welfare System* // *Michigan Child Welfare Law Journal*. — 2009. — Vol. 13. — P. 13.

³ Див. [Електронний ресурс] // Сайт «Center For Family Representation». — Режим доступу : http://www.cfrny.org/new_legal.asp

⁴ Там само; *Cahn E. S., Robbins C., Nash K. A. Public Notice Forums: Choosing Among Alternatives To Confront The Intent Requirement* // *Clearinghouse Review : Journal of Poverty Law and Policy*. — 2010. — Vol. 44. — P. 165, 170.

⁵ Див. [Електронний ресурс] // Сайт «Center For Family Representation». — Режим доступу : http://www.cfrny.org/new_legal.asp

⁶ *Detroit Ctr. For Family Advocacy* [Електронний ресурс] // Сайт «The University of Michigan Law School». — Режим доступу : <http://www.law.umich.edu/centersandprograms/ccl/cfa/pages/default.aspx>

два роки своєї роботи Центр підтримки сім'ї вирішив не відправляти до виховних закладів 112 дітей зі 112¹.

ІV. ЗАКЛИК ДО АКТИВНИХ ДІЙ

Адвокати активно діють. Вони не просто вважають це правильним, тому що решта людей це робить, тому що судова культура завжди виконувала це в такий спосіб, тому що досвідчені люди роблять це в такий спосіб, або навіть тому, що викладач з права говорить їм виконувати це в такий спосіб. Адвокати не стоять мовчки осторонь тільки тому, що так бажає суддя. І саме це — зменшення кількості непотрібних направлень до прийомних сімей та довготривалого перебування у цих закладах — треба зробити в системі соціального захисту дітей. Кожен адвокат і суддя, які залучені до справ виховних закладів, має можливість зробити *це* — убезпечити дітей від непотрібного, руйнівного розставання з рідною сім'єю.

Ми *можемо* припустити, що кожен клієнт, кожен позивач та кожен свідок є унікальним. Ми *не можемо* припустити, що ми зустрічалися зі схожою справою. Ми повинні утримуватися від бажання сказати: «О, це звичайна справа, заповніть форму». Це справа типу «мати, яка стала жертвою домашнього насильства». Ця справа типу «невеликовний депресивний маніяк».

Якби ми знали всі відповіді наперед з самого початку, ми б не були змушені ні про що думати. Нам не потрібно було б знайомитися саме з цим клієнтом, саме з цією людиною. Нам би не прийшлося вислуховувати її історію тому, що нам це потрібно. І ми могли б стояти осторонь та спостерігали, що відбувається у світі.

Проте адвокати роблять не це. Ми змінюємо хід подій. Ми змінюємо ситуацію.

Таким чином, замість того, щоб знати відповіді, ми можемо поставити запитання. Адвокат може запитати батьків чи дитину: «Хто ти? Чим займаєшся? Що тобі відомо? Що ти любиш? Яке було твоє найбільше досягнення? Яка твоя мрія? Яка твоя улюблена їжа? З чого ти смієшся?».

Як виявляється, набагато приємніше займатись юридичною практикою, коли маєш на меті змінити ситуацію. Якщо ваша мета — це змінити ситуацію, вам доведеться навчатися, замість того, щоб показувати знання. Вам доведеться слухати, а не говорити. Ви познайомитеся з десятками та сотнями людей, замість того, щоб проводити час, спілкуючись з наочними втіленнями ваших припущень. Ви почуєте реальних людей, а не їхню паталогічну, стереотипну версію, створену вашими власними упередженими поглядами. І замість того, щоб спілкуватися з людьми, яких ви ненавидите, або в кращому випадку, яким ви співчуваєте, ви будете в компанії чарівних людей, у кого ви вчитесь і поряд з ким ви зростаєте.

Одного разу я проводив співбесіду при прийомі на роботу. Я запитав у кандидата на посаду юриста: «Чи вам не стає важко після всіх цих випадків, всіх цих неприємних речей, що трапилися?» Вона відповіла, гарно подумавши: «Я пам'ятаю, що мої клієнти — це набагато більше, ніж їхній сум». А Д. Чавкін

¹ Vivek S. Sankaran, Univ. Of Mich. Child Advocacy Law Clinic, Detroit Ctr. // Advocacy Report. — 2011. — № 4.

пише, що кожен з наших клієнтів, як і кожен з нас, має унікальне «сузір'я, куди входять сім'я, друзі, досвід, цілі, мрії, потреби, проблеми та інші обставини»¹. Припущення, що ваш клієнт є набором активів, а не пасивів, відкриває для вас можливість ефективніше представляти інтереси підопічного».

Коли ви потрапите до суду, ви побачите речі, які приголомшать вас. У штаті Нью Джерсі адвокат не прагнув зустрітися зі своїм клієнтом протягом восьми місяців, коли суд розглядав справу про позбавлення батьківських прав. І адвокат виправдував свої дії, заявивши суду: «Я можу дізнатись все, що мені потрібно від клієнта, за три хвилини до початку судового засідання»². Адвокату не потрібно зустрітися зі своїми клієнтами, тому що він вважає, що вже знає всі відповіді.

Як повідомлялося в одній із судових справ, адвокат заявив судді, що це «вирішена справа», що його клієнта позбавлять прав³. В іншому випадку адвокат заявив, що клієнта необхідно «позбавити батьківських прав»⁴.

Ми не можемо бути такими адвокатами. Ми не можемо бути такими людьми.

Що ми можемо зробити? Це складне питання. Не існує меж, оскільки факти завжди різні, а ваша уява є безмежною. Коли державна агенція знизує плечима і заявляє, що четверо братів та сестер мусять жити з чужими дітьми, а не зі своєю бабусею, оскільки бабуся не має достатньо ліжок для дітей, ви можете дістати свою кредитну картку, як колись на моїх очах зробив один адвокат. Він повідомив суддю, що він купить ліжка, а суддя постановив, щоб ця агенція відшкодувала йому витрати. В одній кримінальній справі суддя затримав виконання судового вироку у вигляді смертної кари людині, яку звинувачували у викраденні секретних документів, оскільки адвокат у своїй промові послався на вісім судових справ (невідомих судді), що передбачали більш м'яке покарання⁵. Декілька місяців назад адвокати Американського союзу захисту громадянських прав зупинили декілька страт, виявивши електронні повідомлення, де вказувалося на те, що штати не виконали адміністративних вимог із реєстрації закупівель медичних препаратів, які знайшли у коктейлі, що став причиною смерті⁶. Стає зрозумілим, що хоча в повсякденній адвокатській практиці нам не завжди все під силу, я думаю, що ми можемо щось зробити.

V. ВИСНОВКИ

Я зобразив світ у чорно-білих кольорах: або ви «пускаєте своїх пацієнтів вниз за течією» і пасивно спостерігаєте, як вони там самі впораються, або ви вперто боретесь за справедливість. Я свідомий щодо того, що світ функціонує не зовсім

¹ *Chavkin D.* Clinical Legal Education: A Textbook For Law School Clinical Programs. — Markham : LexisNexis, 2002. — P. 40.

² *N.J. Div. of Youth & Family Servs. v. A. C.*, No. FG-16-23-07, 2009 WL 1790463, at *8 (N.J. Super. Ct. App. Div. 2009).

³ *Справа S. T. W.*, 39 S.W.3d 517, 520 (2000).

⁴ *Справа J. M. B.*, 939 S.W.2d 53, 54 (Mo. Ct. App. 1997).

⁵ *Castaneda R.* Sentencing Postponed in Taking of Documents // Washington Post. — 2006. — March 2. — A8.

⁶ *Bluestein G.* Emails Show States Didn't Register Execution Drug // Associated Press. — 2011. — May 19 [Електронний ресурс] // Сайт «The Seattle Times Company». — Режим доступу : http://seattletimes.nwsources.com/html/nationworld/2015095479_apusexecutiondrugshortage.html?syndication_rss

у такий спосіб, звичайно, і не в такий спосіб ми, люди, ведемо себе. Іноді нам щастить, іноді ні, іноді ми веселі, іноді сумні. Іноді ми переповнені енергією, іноді виснажені.

Ви можете бути мрійником та індивідуалістом у найбільш конструктивний спосіб. Про які альтернативи тут йдеться? Я допускаю слабкості, чи я шукаю сильні сторони? Я відшукую тільки проблеми, чи я знаходжу позитивні сторони? Я будую свою позицію на найгірших рисах мого клієнта, чи на найкращих? Яку історію я розповідаю собі про свого клієнта і яка потім буде історія, яку я розповім у суді? (Якщо я суддя, то до яких історій я буду прислухатися?). Які історії я передаю самому клієнту? Чи я готовий бути «єдиною особою на боці мого клієнта впродовж всього шляху до електричного стільця?»¹, як сказав адвокат зі штату Теннесі Дж. Ніл?

Я буду закінчувати, повернувшись знову до Роберто, про якого я згадував на початку цієї статті. Він часто конфліктував із поліцією, але він був турботливим батьком. На жаль, Роберто застрелили. Як це трапляється, ця сцена має дві сюжетні лінії. Роберто був застрелений 15-річним хлопцем, який розгнівався через те, що Роберто крав сховані запаси наркотиків у іншого хлопця. Роберто робив це для того, щоб утримувати двох своїх дітей, проте хлопець зі зброєю знав тільки неправильну сторону дій Роберто, а не його добрі наміри. Поховання Роберто стало дуже сумною подією, люди ридали, а священник благав друзів Роберто не мститися вбивці. Це виглядало жахливо та огидно.

Але після цього випадку історія розвивалася зовсім по-іншому. Помсти не відбулося. Дві матері дітей Роберто, які раніше були суперницями, тепер живуть разом і виховують своїх дітей як одна сім'я. Сестра Роберто приблизно рік тому народила дитину. Вона назвала його Роберто, і я спостерігаю, як він росте, за фотографіями та постами на «Фейсбук».

Це вже стало аксіомою, що кожна історія має щонайменше дві сторони. У системі соціального захисту ми, як правило, слухаємо сумні історії невдач, історії фізичних каліцтв та неспроможності. Проте наша енергія та наша радість зростають, коли ми допомагаємо дітям та сім'ям розповісти історії про щастя, успіх, силу та досягнення. Одним бажанням не можна змусити зникнути залежність від наркотиків, але клієнт-наркоман може означати для нас більше, аніж його протиправна схильність.

Вихователі та викладачі говорять нам, що «те, на чому ми фокусуємося, зростає». Таким чином, хоча ми будемо акцентуватися на позитивному, оренда не оплатиться, від тарганів не позбавимось, і душевні хвороби не вилікуємо. Проте, беручи до уваги всі аспекти сімейного життя, включаючи позитивні його риси, можна розширити нашу зацікавленість.

Коли я розповідаю цю історію, я знаю, що позитивні фактори смерті Роберто не є вагомішими за негативні. І це не означає, що я бажаю бути суддею. Це означає, що я хочу вказати на те, що плюси та мінуси існують разом, що позитив та негатив ідуть поряд і що радість може бути супутником печалі, якщо ми будемо наполегливими.

¹ Етика в Америці: To Defend A Killer [Відеозапис]. — CBS News Broadcast, 1988.

Професія адвоката — це незрівнянний подарунок. Вона може стати містком до світу досліджень та зростання. Що я сподіваюсь від усіх нас — це бачити найкраще в інших людях, вчитися у кожного, хто є навколо нас, та встановити, шляхом вивчення всіх наших альтернатив, хто ми є насправді.

Система соціального забезпечення дітей — це історія жаків, зневіри та нецивілізованих підходів, невдахи діти, батьки та сім'ї. Проте професор Дельгадо нагадує нам, що «альтеративні оповідання... кидають виклик існуючим поняттям... (і) проливають нове світло на реальність, демонструючи нам, що існують інші життєві можливості»¹. Ми можемо змінити історію соціального забезпечення, розповідаючи альтеративні оповідання про силу та успіхи.

Якщо ми відмовимося бути «квіточками в горщиках», якщо ми будемо шукати та розповідати історії про сильні сторони, ми зможемо зробити більше добра, аніж зла, як адвокати, відкрити «нові вікна».

Фрейдін М. І. Змінюючи суспільну думку про систему соціального забезпечення дітей

Анотація. У статті стверджується, що існує всеосяжне, хаотичне, руйнівне сприйняття системи соціального забезпечення дітей у Сполучених Штатах Америки, та представляється бачення здатності адвокатів вносити позитивні зміни.

Ключові слова: оповідання, виклад, дитина, ображати, нехтувати, стереотип, припущення.

Фрейдин М. И. Изменяя общественное мнение о системе социального обеспечения детей

Аннотация. В статье утверждается, что существует всеохватывающее, хаотичное, разрушительное восприятие системы социального обеспечения детей в Соединенных Штатах Америки, и представляется видение способности адвокатов вносить положительные изменения.

Ключевые слова: повесть, изложение, ребенок, обижать, пренебрегать, стереотип, допущение.

Fraidin M. I. Changing the Narrative of Child Welfare

Annotation. The article argues that there is an overarching, inaccurate, destructive narrative of child welfare in the United States, and presents a vision of lawyers' ability to bring about positive change.

Key words: story, narrative, child, abuse, neglect, stereotype, assumption.

¹ Delgado R. Storytelling For Oppositionalists // Michigan Law Review. — 1989. — Vol. 87. — P. 2414.